

Lajkó László

(1902–1971)

Családi háttér és tanulmányok

Lajkó László 1902. április 23-án született Szolnokon szerény, de felfelé törekvő családban. Szülei Lajkó Károly és Varga Erzsébet voltak. Apja harmincéves koráig Alattyánban és Tiszapélyen gazdálkodott, majd a századfordulón a szolnoki pályaudvaron vállalt vonatmálházó, vagyis rakodómunkási állást. Néhány év alatt sikerült a magyar társadalom és vasutasok középrétegébe emelkedni, és előbb kalauz, majd főkalauz lett. Ez kistisztviselői státusnak felelt meg, a korszak szakkifejezéseivel élve vasúti szolgából vasúti altisztté, illetve segéd tisztté vált. 1909-ben a család Békéscsabára – minden bizonnyal a családfő új szolgálati helyére – költözött, ahol Lajkó László, hasonlóan három bátyjához, a békéscsabai polgári iskola négy osztályát végezte el 1912 és 1916 között. Ezután másodszorra, egy évet veszítve, 1917. augusztus 25-én díjmentes állami helyet nyert el a temesvári cs. és kir. gyalogsági hadapródiskolában. Felvételénél figyelembe vették, hogy három bátyja is katonai szolgálatot teljesített a Nagy Háborúban, a legidősebb, Antal éppen a jelentkezés idején, 1917. július 25-én halt hősi halált. A hadapródiskolák az első világháború előtti években tiszthelyettesképző tanintézetekből középiskolákká váltak, 1903-tól a végzős növendékek – különbözeti

vizsga után – érettségit tehettek, 1908 után a harmadik évfolyamot elvégző növendékek jelentkezhetek a Ludovika Akadémiára.

A hadapródiskolai felvétellel Lajkó László mindenképpen a család legígéretesebb jövő előtt álló tagja lett, aki számára a katonatiszti pálya is megnyílt. (Három bátyja géplakatos, mozdonyvezető és műszaki ellenőr volt, legfiatalabb bátyja pedig műszaki rajzoló és irodatiszt.) Útja azonban nem volt elegendő, csak az első tanévet tudta a temesvári hadapródiskolában elvégezni, a II. évfolyamtól kezdve tanulmányai – az első világháborús összeomlás eseményeivel összefüggően – megszakításokkal és az iskola megváltoztatásával folytatódtak. 1918 őszén, a szerb csapatok bánági bevonulása után az iskola növendékeit Hajmáskérre helyezték át, majd 1919 tavaszán, a húsvéti szünetre Békéscsabára hazautazó Lajkót a román hatóságok internálni akarták. Az őrizetbe vétel elől megszökött, ezután fél évig az egyik Békés megyei gazdánál dolgozott napszámosként. 1919 végén Budapestre ment, és jelentkezett a hűvösvölgyi (pasaréti) katonai főreáliskolába, ahol 1921-ben érettségi vizsgát tett.

Ugyanebben az évben Lajkó Lászlót felvették a Ludovika Akadémiára (a korszak katonai szóhasználatával akadémiai fellépésre jelölték ki) a gyalogos fegyvernemhez tandíjmentes, államköltséges helyre. Itt az I. évfolyam C osztályába került. (A gyalogos fegyvernem hallgatóinál a 30 fős osztályokat A–D betűkkel jelölték, a műszakiaknál pedig M, a tüzéreknél T betűvel.) Lajkó akadémikusi évei egybeestek a Ludovika 1919–1923 közötti teljes újjászervezésének időszakával. A számos területet érintő reform egyik legfontosabb célkitűzése az volt, hogy a trianoni békeszerződés utáni – a magyar haderő korlátozása, a tisztikar létszámának csökkentése miatt kialakult – kényszerhelyzetben modern képzettségű és hivatásuknak teljes mértékben megfelelő tiszteket bocsásson ki, akik az avatás után közvetlenül már képesek ellátni szakaszparancsnoki, segédtisztii, előadói feladatokat. Ennek érdekében főiskolai szintre emelték a tisztképzést, a tanulmányi időt pedig háromról négy évre növelték. Az 1918 előtti magyar honvédségnél hiányzó híradó (összekötő műszaki) tisztok képzését is néhány év alatt megszervezték.

Lajkó László tehát már az új oktatási rendben, 1921-től lett hallgató, az I. évfolyamon még gyalogosként, a II. évfolyamtól pedig az 1922 októberében az újonnan – a műszaki tanulmányi csoport keretén belül – elinduló híradóki-képzést megkezdő hat akadémikus közé tartozott. A következő három tanévben az 1921–1925 között érvényes tanterv szerint a következő elméleti tárgyakat hallgatta: összekötő szolgálat, hangolvasás, jelzőszolgálat, forgalmi szolgálat, műszertan és kapcsolástan, építőszolgálat, akkumulátor- és motorismeret,

rádióismeret, rádiólevelezés, elektrokémia, elektrotechnika. Ezenkívül az általánosan kötelező mértan keretében speciális – szerkesztési és műszer- – gyakorlatokon is részt vett.

Lajkó teljesítményével az első tanulmányi félév végén az évfolyam középső harmadának élemezőnyében foglalt helyet (151 értékelt akadémikus között a 98. helyen), az utolsó év végén pedig – négyéves összeredménye alapján – pont a rangsor közepébe tartozott (131-ből a 66.). Osztályzataiból az látható, hogy elsősorban a híradástechnika gyakorlati részére (vonalépítés, távírójelek adása-vétele, műszaki szolgálat, műszerismeret) volt fogékony, az elméleti tárgyakra kevésbé. Harmadéves korában tanári vélemény hangsúlyozta, hogy „a gépszerkezettan iránt nagyon érdeklődik”.

A négy év alatt végig igen jó magaviseletűnek és jó tehetségnek értékelték tanárai. Jellemzése végzős hallgatóként: megállapodott jellem, kissé heves, igen igyekvő, növekvő szorgalmú, katonás, erélyes, szolgálatkész. (Az I–II. évfolyamon rosszabb minősítést kapott macacsságáért, nem eléggé katonás és szolgálatkész viselkedéséért, lassú mozgásáért.) A szorosan vett híradó szaktárgyakon túl mindig jelest kapott csapatpedagógia, valamint lovaglás és hajtás tantárgyakból.

A ludovikás képzés új elemei közül ki kell emelni még az 1921. április 7-én létrehozott Levente-kört is. Ez a hallgatók önképzőköre volt, irodalmi, hadtudományi, természettudományi-műszaki és képzőművészeti szakosztállyal. Lajkó későbbi pályája ismeretében elsöre meglepőnek tűnik, hogy a Levente-kör periodikumában, a *Ludovikás Leventében* mindössze egy – másodéves korában megjelent – költeményével szerepel, jóllehet a körben foglalkoztak a híradótisztai képzéshez kapcsolódó rádiótechnikával is. Magyarázat lehet, hogy a természettudományi-műszaki szakosztály az 1922/1923-as tanévben átmenetileg megszűnt, talán ezért volt inkább az irodalmi önképzés terén aktív. A hivatalos adatok szerint „1925. január 7. óta egészségi okokból nem nyert további katonai kiképzést”. Ennek ellenére abban az évben, augusztus 20-án hadnaggyá avatták 98 akadémikustársával együtt.

Két világhégés között

Lajkó László csapatszolgálatát a ceglédi magyar királyi Csendőr Híradó Tanfolyamnál kezdte 1925. október 1-jén, előbb szakaszparancsnokként, majd az alakulat segédtisztjeként. A tanfolyam az 1925 elején Cegléden felállított magyar királyi Egyesített Csendőriskola részét képezte. Ez felkeltette a Szövetségközi

Katonai Ellenőrző Bizottság figyelmét is, kérdésükre a Honvédelmi Minisztérium a tanfolyam szükségességét azzal indokolta, hogy a csendőrök kiképzését korszerű híradó ismeretekkel kellett kiegészíteni. A bizottság gyanakvása arra utal, hogy ez valójában egy honvédségi alakulat volt, amelyet a trianoni békeszerződések korlátozásai miatt a csendőrségi szervezetbe rejtve hoztak létre. Lajkó későbbi életrajzaiban első szolgálati helyét Híradó Zászlóaljnak nevezte. Mindez megengedi annak feltételezését is, hogy már 1925. január 7-én áthelyezték az akkor újonnan megszervezett katonai/csendőri egységhez, megszakítva ezzel akadémiai tanulmányait. (Az antantbizottság még öt olyan személyt talált, akik felsőbb éves műszaki tiszti képzésen részt vevő akadémikusként elhagyták a Ludovikát – saját kérésükre, például családi okokból –, majd 1925–1926 folyamán a Budapesti Központi Rendőrújonc Iskolában és a Ceglédi Egyesített Csendőriskolában kiképzőként és tisztként szolgáltak. Közülük ketten Lajkó osztálytársai voltak.)

Az alakulat fontosságát és Lajkó alkalmasságát mutatja, hogy viszonylag gyorsan, hét hónap után, 1926. május 1-jén főhadnaggyá léptették elő. Pályafutásának ceglédi szakaszában versenyszerűen sportolt, az 1926. évi csendőrségi kardversenyen második helyezést ért el. Érdemes megjegyezni, hogy ez a Ludovika és a temesvári hadapródiskola sportoktatását is dicséri. Lajkó másodéves akadémikus korában vívásból jeles osztályzatot kapott, és a vívás mellett megtanult lovagolni, teniszezni, valamint evezni is.

1928. november 1-jén áthelyezték a – már nyíltan működő – miskolci 7. híradó századhoz kiképző szakaszparancsnoknak. Itt csapatszolgálatban csak egy évet töltött, 1929 szeptemberében előadói beosztásban pályafutását – vezénnyelssel – a felsőoktatásban folytatta. Ennek háttérében a magyar haderő bővítésében és korszerűsítésében bekövetkezett fordulat állt. 1927-ig a Magyar Honvédség haditechnikai fejlesztése a már említett trianoni békeszerződés miatt csak kismértékben, fedésben és rejtett állománnyal történhetett. Ez a helyzet akkor változott meg, miután a Szövetségek Katonai Ellenőrző Bizottság távozott Magyarországról, és ezzel lehetségessé vált, hogy a haditechnikai kutatások céljára egy nyílt katonai intézményt állítsanak fel azzal a céllal, hogy minden fegyverzeti és felszerelési kérdésben való döntéshez szükséges, szakzerű és tudományos kísérleteket, tanulmányokat, vizsgálatokat előzetesen elvégezzen, és a fegyveres testületek számára haditechnikai kérdésben szakvéleményt adjon.

A szükséges szakembergárda kialakítása kívánta meg a Ludovikán végzett műszaki tisztek tudományos továbbképzését is. Ennek megalapozása már az 1920-as évek második felében megtörtént. A Ludovika tantervének 1921 utáni

átalakításával ugyanis a tüzér akadémikusok által elsajátított ismeretek egy része megfelelt az akkori műegyetemi tananyagnak. Ennek megfelelően a Ludovika Akadémia és a magyar királyi József-műegyetem 1925-ben megállapodást kötött, amelynek értelmében a Ludovikán végzett tüzértisztek a műegyetem II. évfolyamára iratkozhattak be. 1928-ban ezt kiterjesztették az 1925 előtt végzett műszaki tisztekre is, az 1925-ben a Ludovikán bevezetett új tanrend szerint képzett műszaki tisztek pedig felavatásuk és a műszaki egyetemre vezénylésük között bármikor letehettek az első mérnöki szigorlatot.

Minden bizonnyal a haditechnikai kutatás-fejlesztésre kiszemelt jelöltek közé tartozott Lajkó László is, aki 1929 szeptemberében a honvédelmi miniszter rendeletére a műszaki egyetem hallgatója lett, ahol a II. évfolyamon kezdte meg tanulmányait. Az 1931/1932-es tanévben befejezte a képzést, 1933-ban pedig gépészmérnöki oklevelet (11827/1933. sz.) szerzett. Az utolsó egyetemi szemeszterét követően, 1932 szeptemberében a másfél évvel korábban – 1930. március 1-jén – felállított magyar királyi honvéd Haditechnikai Intézethez (HTI) vezényelték.

Ebben az időszakban alapított családot. 1932. július 20-án kötött házasságot Steigerwald Magdolna tanítónővel, egy Újpesten lakó pedagóguscsalád leányával. Gyermeük nem született, ezért 1943-ban egy észak-erdélyi sokgyermekes család legkisebb, Imre nevű fiúgyermekét fogadták örökbe.

1932-ben a Pálffy laktanyában (Budapest X. kerület, Hungária krt. 7–9.) elhelyezett Haditechnikai Intézetben körülbelül 50 tiszt teljesített szolgálatot, az Intézet 4. szakosztályához tartoztak a fizikai és kémiai kutatások, az osztályon belül pedig a híradóanyaggal öten foglalkoztak, köztük Lajkó László, eleinte hadi műszaki próbaszolgálatosként (hmpszt), 1937-től a hadi műszaki törzskari (hmtk) vizsga után beosztott előadóként. A Haditechnikai Intézet hadmérnökei egészen a második világháború végéig számos fejlesztési eredményt értek el. Lajkó szakterülete a vezetékes híradástechnikai rendszerekre terjedt ki, 1935. november 1-jén századossá léptették elő. Az 1930-as évek közepén a légvédelmi jelzőszolgálat kidolgozásával bízták meg az Országos Légvédelmi Parancsnokság részére, munkája részeként 1936. április közepén a Honvédelmi Minisztérium egy hónapra Berlinbe küldte, hogy részt vegyen a DeTeWe Deutsche Telephonwerke und Kabelindustrie Részvénytársaságnál (D. T. W. AG.) megrendelt kábel átvételénél, azt követően 7-8 napig a német légvédelmi szolgálatot tanulmányozza a katonai szerveknél és a Siemens-Schuckert Műveknél (Siemens-Schuckertwerke). 1939-ben a légvédelmi jelző és riasztó szolgálat kidolgozásában való részvételéért Légoltalmi Jelvényt kapott, a jelzőberendezés szabadalmáért pedig összesen 8500 P jogdíjat. Találmányát külföldön is értékesítették. Feladatai közé tartozott

a polgári technikai fejlesztések figyelemmel követése is, továbbá a műszaki tudományos közéletben való szerepvállalás is, ezek között említhető tagsága a Magyar Elektrotechnikai Egyesület Szabványbizottságának szakbizottságaiban, ahová a Haditechnikai Intézet delegálta 1937. november 10-én. Nemcsak a híradástechnika érdekelte, hanem a kor divatjának megfelelően a gépkocsik is, 1936-ban gépjárművezetői jogosítványt szerzett. Egy korabeli újságcikk hírt adott a Magyar Automobil Club 1938. június 20–28. között tartott németországi túrájáról, amelyen a 25 résztvevő között ott volt Lajkó László százados is. 1935-ben és 1941-ben is elvégzett egy vezérkari harcászati és hadműveleti tanfolyamot, 1937-ben pedig hadmérnök törzskari vizsgát tett.

A második világháborúban

Lajkó Lászlót 1939. november 1-jén a Haditechnikai Intézet Műszaki Osztályának keretén belül 1938 őszén felállított erődítési részlegre helyezték át. Feladata a Magyarországhoz az első bécsi döntés után sorra visszacsatolt területek határvédelmi rendszerének (a későbbi Árpád-vonal, Hunyadi-állás és Szent László-állás) tervezése volt, elsősorban az Északkeleti-Kárpátokban, 1940 őszétől pedig a Keleti-Kárpátokban. 1941-ben a részleget a munkálatok elvi irányítását végző Erődítési Parancsnoksággá szervezték át a vezérkari főnök alárendeltségében, ezután a parancsnokság két osztályát is (Híradó Osztály és Anyagi Osztály) Lajkó vezette.

Munkája elismeréseként a vezérkari főnök Okirati Dicsérő Elismerésben részesítette Kelet-Magyarország és Erdély egy részének a Magyar Szent Koronához történt visszacsatolása alkalmából, az átlagos kötelességteljesítésen túlterjedő munkásságával kifejtett kiváló és eredményes teljesítményéért. 1942. február 26-án hadiműszaki törzskari századosként Kormányzói Dicsérő Elismerésben (Signum Laudis) részesült a határerődítési munkálatok végrehajtásánál kifejtett kiváló és eredményes teljesítményéért. 1942. április 1-jei hatállyal őrnaggyá, 1943. május 1-jén pedig alezredessé léptették elő. 1943 szeptemberében szolgálati ideje alapján III/A Tiszti Szolgálati Jelet adományoztak neki. 1941–1943 között Erdélyi Emlékérmet kapott, majd valószínűleg 1944. augusztus 20-án átvehette az abban az évben alapított Légoltalmi Jelvényt is, a légvédelmi jelző és riasztó rendszer kidolgozásáért. Ismeretlen időben kapta meg a Magyar és Osztrák Háborús Emlékérmet, feltehetően az első világháborúban hősi halált halt bátyjára tekintettel.

1944. április 1-jén a Honvédelmi Minisztériumba vezényelték, ahol a híradó műszaki ügyekkel foglalkozó 7. (Összekötő) Osztályon ipari előadó volt, egyszersmind a – többek között a visszacsatolt területeken a posta-vezérigazgatóság jogkörét is gyakorló – hadi híradás főnöke mellett is kapott beosztást. A második világháborúban hadműveleti területen nem szolgált, harcokban nem vett részt. 1944 novemberében a HM-mel és a Vezérkarral együtt Budapestről a Dunántúlra, onnan 1945. március végén – április elején Bajorországba települt át. Itt esett amerikai hadifogságba, 1945. május 1-jén. Több hadifogolytábor is megjárta, ennek részletei nem ismeretesek, valószínűleg augusztus közepén a franciaországi Mailly-le-Camp település mellett felállított táborba szállították. Innen betegsége miatt és felesége közbenjárására néhány hét után, szeptember 10-én szabadon engedték. Ezt követően néhány hónapig Párizsban dolgozott egy kertészetben, majd 1946 februárjában önként jelentkezett a magyar emigránsok második világháború alatt létrehozott szervezetének (Petőfi Magyar Függetlenségi Mozgalom, Mouvement pour l'Indépendance Hongroise Petőfi) vezetőinél, akiktől megbízást kapott az amerikai kormánytól kölcsön fejében Magyarországnak átadott tehergépkocsik hazaszállításának megszervezésére és végrehajtására.

Hazatérés és beilleszkedés az új viszonyok közé

Lajkó László a tehergépkocsikkal együtt tért haza 1946. március 2-án. Jelentkezett a Honvédelmi Minisztériumban, és kérte politikai igazolását. 1946. október 10-én feddéssel igazolták, majd az igazolási eljárással párhuzamosan zajló B-lista-eljárás végén 1946. november 14-én a tényleges szolgálatból elbocsátották. Ekkor Vashegyi Vendel fakereskedő budapesti fűrészüzemének vezetőjeként vállalt állást. Egy éven belül újra fordult egyet a sorsa, és 1947. október 1-jén a honvédelmi miniszter megbízta a leendő Honvéd Kossuth Akadémián való tanítással, ehhez Lajkónak részt kellett vennie egy tanári módszertani kiképzésen is. Időközben, 1947. november 7-én a hivatásos tiszti állományba is visszavették. A Lajkó számára kedvező változás háttérben az állt, hogy a párizsi békeszerződés 1947. július 25-én történt országgyűlési ratifikálásával megnyílt a lehetőség a magyar haderőfejlesztés és a tisztképzés magasabb szintre emelésére. A Magyarországon berendezkedő kommunista hatalom a tisztképzésnél új, „demokratikus”, elsősorban munkás- és parasztszármazású fiatalokból álló tisztikar kialakítására törekedett. 1947. július 23-án miniszteri rendelet írta elő három akadémia, köztük a Honvéd Kossuth Akadémia felállítását csapattisztek

és tiszthelyettesek képzésére. Ehhez mindenképpen szükség volt az 1945 előtt szolgálatban álló katonatisztek szakértelmének és kiképzési tapasztalatainak hasznosítására.

A tanév 1947. november 1-jén kezdődött, ekkor Lajkó Lászlóra a híradó tanfolyam (tanszék) és az oda beosztott három oktatótiszttel vezetését bízták, sőt a Kossuth Akadémia 1947. december 1-jén tartott megnyitó ünnepségének fő szervezője is Lajkó volt. Az 1947/1948-as tanévben az egyéves tiszti tanfolyamon részt vevők által alkotott zászlóalj 2. századában, valamint a tiszthelyettesi tanfolyam hallgatóiból álló zászlóalj 4. századában folyt híradó kiképzés, mégpedig az úgynevezett második tanulmányi szakaszban (november elejétől március végéig) az elméleti résszel, heti egy (összesen pedig 20) tanórában, a harmadik szakaszban (április elejétől június közepéig) pedig a gyakorlati híradó szakkiképzéssel, a tanrend szerint ezt Lajkó tartotta volna péntekenként 8:50-től 10:40-ig. Néhány hónap oktatói szolgálat után, 1948. január 7-én Lajkót ezredessé nevezték ki, és egy 1948. március 1-jén felterjesztett nyilvántartás szerint a Kossuth Akadémián tanító hat ezredes egyike volt.

A Honvéd Kossuth Akadémián csak hét hónapig tanított, az első tanév elméleti szakaszának zárásáig, a gyakorlati képzésben már nem vett részt. Viszonylag gyors távozásának az volt az oka, hogy új és fontosabb feladatokat szánt neki a katonai vezetés. Az 1948 tavaszán megkezdett gyorsított ütemű haderőfejlesztéshez illeszkedve 1948. április 1-jén átalakították a Honvédelmi Minisztériumot, ennek során a vezérkari feladatokat ellátó Katonai Csoportfőnökséget Katonai Főcsoportfőnökséggé szervezték, jelentősen kibővítve feladatkörét és struktúráját. Lajkó 1948. május 1-jén előadói beosztást kapott a főcsoportfőnökség XII. osztályán, amelynek ügyköréhez a hadiipar elvi megalapozása, egységes irányítása, az ipari mozgósítás előkészítése, valamint a katonai és polgári szervekkel való együttműködés tartozott. Itt csak rövid időt, két hónapot töltött, 1948. július 1-jén szolgálati helye az akkor felállított Iparfejlesztési Igazgatóságra került. Ezt a szervet két minisztérium, az Iparügyi és a Honvédelmi Minisztérium felügyelte, állománya 51 főből állt. Feladata a hadiipar irányítása volt. Lajkó itt igazgatóhelyettesként két osztály, az Üzemgazdasági és Tervezési Osztály, valamint a Termelési és Racionalizálási Osztály munkájáért volt felelős. Valószínűleg korábbi munkakörében is az Iparfejlesztési Igazgatóság megszervezésén dolgozott, és a felállított igazgatóságon – immár vezetőként – folytatta a minisztériumi előadóként végzett munkát. 1948 őszén új koncepció szerint, gyorsabb ütemű hadiipari fejlesztés kezdődött, ezzel az Iparfejlesztési Igazgatóság szerepe is megváltozott, és főosztályként az Iparügyi Minisztériumba tagolták.

A hadiipar elvi irányításában már nem számítottak Lajkóra, akit 1949. február 25-én a Haditechnikai Intézetbe helyeztek át. Az áthelyezésben nagy súllyal esett latba, hogy politikai megbízhatóságát kétségbe vonták. 1948 februárjában, a pártegyesülés előtti utolsó tagfelvételnél a Magyar Kommunista Párt tagja lett, azonban a Magyar Dolgozók Pártjának megalakulása után tartott tagrevízió során, 1949 januárjában – származása és nyugati hadifogsága miatt – kizárták a pártból. Itt felhasználhatták ellene, hogy József bátyja ellen népbírósi eljárás indult, és népellenes büntett vádjával 1949-ben jogerősen nyolc év fegyházbüntetésre ítélték. Lajkó László szaktudására azonban szükség volt, így tíz év után ismét a Haditechnikai Intézetben folytathatta pályafutását, abban a feladatkörben, amelyet 1932–1939 között betöltött.

A Haditechnikai Intézet a második világháború végén megsemmisült, az 1946-ban létrehozott Műszaki Vezetési Törzsből 1947 októberében szervezték meg a Katonai Műszaki Intézetet, amely 1948. június 9-től ismét a Haditechnikai Intézet nevet viselte, és eleinte a Budapest XI. kerület Daróczi utca 1. szám alatt működött, majd 1950 novemberében a sokkal nagyobb Szilágyi Erzsébet fasor 20. alatti objektumba költözött. A hadvezetés az intézetet az előbbieken említett, 1947 őszétől megkezdett, gyorsított ütemű hadiipari fejlesztések szellemi bázisának szánta. Lajkó itt 1949. február 25-én alosztályvezetői beosztást kapott, feladata az új híradástechnikai anyagok beszerzéséhez és vizsgálatához, gyártásuk előkészítéséhez, valamint a saját fejlesztések megszervezéséhez kapcsolódott. Felettesei elismerték szakmai érdemeit, hivatástudatát, szervezőképességét, valamint azt is, hogy támogatta fiatalabb és tapasztalatlanabb beosztottjait. Ugyanakkor hangsúlyozták kisebbrendűségi érzését, bizonytalanságát is, ezeket a korszakban általános, a Magyar Néphadseregnél fokozottan jellemző, a „régie” szakemberekkel és katonatisztekkel szemben megnyilvánuló bizalmatlanság, súlyosabb esetben üldözés erősen táplálta. Ilyen körülmények között nem meglepő, hogy 1953. április 1-jén leváltották, és idős (sic!) tudományos előadó minőségben alkalmazták tovább. Az 1953 nyarán bekövetkezett belpolitikai fordulat ambivalens hatású volt további pályájára: az év november 1-jén főmérnöki besorolásban osztályvezető-helyettesnek nevezték ki a Haditechnikai Intézet III. (Híradó) Osztályára, ugyanakkor a hadiipari termelésnek az új kormányprogramban előírt csökkentése a katonai műszaki fejlesztéseket is háttérbe szorította. Ez létszámleépítéssel is járt, az Intézetben foglalkoztattak száma két év alatt kétharmadára csökkent. Lajkó is fenyegetve érezte magát, és kérte, hogy engedjék el az egyik nem katonai vállalathoz. 1955. szeptember 21-én készült munkahelyi jellemzésében javasolták, hogy szaktudására

és képességeire tekintettel helyezték át a Budapesti Műszaki Egyetem Hadmérnöki Karára tanárnak. Ez 1955. október 20-án meg is történt, és a honvédelmi miniszterhelyettes kinevezte a Repülőgép Hajtómű Tanszék vezetőjének, egyetemi tanári besorolással. Ez némileg váratlanul történhetett, ugyanis a *Magyar Enciklopédia* Haditechnikai Intézetben készülő szócikkeinek szerzői között egy 1955. október 21-én készült névsor szerint még számítottak Lajkóra.

A Budapesti Műszaki Egyetem Hadmérnöki Karát mint sajátos felsőoktatási intézményt az erőltetett haderőfejlesztés szükségletei hozták létre a Magyar Néphadsereg műszaki állományának továbbképzésére. A hosszú távú tervekben egy önálló katonai műszaki akadémia létesítése szerepelt (ez csak 1967-ben valósult meg), átmeneti megoldásként alakították meg az 1950/1951-es tanévben a Budapesti Műszaki Egyetemen a hadmérnöki kart, többek között repülőmérnöki tagozattal, illetve fakultással. A hallgatókat a műegyetem és az Állami Műszaki Főiskola második évfolyamát elvégzett önkéntes jelentkezők közül vették fel. Az 1952-ben a Bp. IX. Kinizsi utca 1–7. szám alatti épület II. emeletén elhelyezett Hadmérnöki Kar dékánja, tanszékvezetői és oktatói a Haditechnikai Intézet alá tartoztak, 1954. január 1-jétől pedig az MN Fegyverzeti és Technikai Főfelügyelőséghez. Többszöri átszervezés után az 1954/1955-ös tanévben az öt fakultás egyikét jelentő Repülőmérnök Fakultás négy egységre tagolódott: repülőgépek, repülőgép-hajtómű, gyártástechnológiai és repülőgép-üzemtan tanszékekre.

Lajkó László új szolgálati helyét, a Repülőgép Hajtómű Tanszéket az éves és féléves kari beszámolók az 1954/1955-ös tanévben több ponton, többek között az egyes tantárgyak tartalmi hiányosságai, valamint túlzott vizsgaterhelés miatt elmarasztalták. A korábbi tanszékvezetőt, az 1954-ben kinevezett Brodszky Dezsőt valószínűleg másik tanszék vezetésével bízták meg. Az biztos, hogy az oktatói feladatai teljesen eltértek az addigi szakmai tevékenységétől. Az 1956 augusztusában induló *Haditechnikai Szemle* első számába is nem az aktuális munkaköréhez, hanem a korábbi szakterületéhez igazodva publikált írást *A távbeszélő kisközpontok fejlődése* címmel, az ehhez szükséges kutatásokat még a Haditechnikai Intézetben kezdte meg 1954-ben. Ebben az időszakban azonban már tervezték a Hadmérnöki Kar Műszaki Egyetembe való reintegrálását, a Magyar Néphadsereg mérnökszükségletének csökkenése miatt a tanszékek egy részének megszüntetésével. Ezt előre jelezte, hogy az 1955/1956-os tanévben nem történt beiskolázás a Hadmérnöki Karra.

Az 1956-os forradalom eseményei így nemcsak a tanévet szakították félbe, hanem az azt követő negyedévben meghozták a döntéseket a Hadmérnöki Kar felszámolására. 1956. november 30-ig a Hadmérnöki Karon oktató tisztek közül

Lajkó László a Tiszti Nyilatkozatot nem írta alá, de még nem szerelték le, majd 1957. január 18-én kérésére hatodmagával tartalékos állományba helyezték. A két időpont között Lajkó – a Magyar Néphadseregnél vezetett tiszti okmánygyűjtője szerint – 1956. december 22-én elhelyezkedett a Beloiannisz Híradástechnikai Vállalatnál fejlesztőmérnöki beosztásban. A telefonközpontokat, telefonkészülékeket és rádióadókat is előállító vállalat hadiipari megrendeléseket is teljesített. Itt Lajkónak átmenetileg alkalma nyílt szaktudását kamatoztatni, néhány év múlva mégis új munkahelyet keresett, és a Kisipari Exportra Termelő Iroda kereskedelmi osztályának vezetésére kapott megbízást – ismét csak rövid időre. 1961. április 20-án a szintén zömmel hadiipari termelést végző Mechanikai Laboratórium Híradástechnikai Kísérleti Vállalat (Mechlabor) osztályvezető-helyettese lett, egészen 1964. január 28-án történt nyugdíjazásáig. Hét évvel később, 1971. október 30-án hunyt el.

Források

Hadtörténelmi Levéltár

Honvédelmi Minisztérium Iratai 75131/1933. HM 13. oszt. ált. (2759. doboz)

Ludovika Akadémia iratai

Rangsorozati jegyzékek 1921-1922, 1924-1925 (124. doboz)

Osztályozási jegyzékek 1921-1925 (360. kötet)

Osztálylajstrom 1922/23. II/M (603. kötet)

Osztálylajstrom 1923/24. III/M (615. kötet)

Avatási lajstrom 1925 (854. kötet)

Honvédelmi Minisztérium Központi Irrattára

Tiszti okmánygyűjtők